

การศึกษาสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพในสถานื่อนามัย

สังกัดกระทรวงสาธารณสุข

นางสาวจันทร์ สังข์สุวรรณ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ตรีปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2538

ISBN 974-632-565-5

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

116700488

A STUDY OF PROFESSIONAL NURSES' COMPETENCIES IN HEALTH CENTERS
UNDER THE JURISDICTION OF MINISTRY OF PUBLIC HEALTH

Miss Juntorn Sungsuwan

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Nursing Science

Nursing Administration Program

Graduate School

Chulalongkorn University

1995

ISBN 974-632-565-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพในสถานีนอนมัย

สังกัดกระทรวงสาธารณสุข

โดย นางสาวจันทร์ สังข์สุวรรณ

สาขาวิชา การบริหารการพยาบาล

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พวงทิพย์ ชัยพิบาลสฤณี

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร. สันติ อุงสุวรรณ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ สมคิด รักษาสัตย์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พวงทิพย์ ชัยพิบาลสฤณี)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ดีเรก ศรีสุโข)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมเพียงแผ่นเดียว

จันทร์ สังข์สุวรรณ : การศึกษาสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพในสถานอนามัย สังกัดกระทรวงสาธารณสุข (A STUDY OF PROFESSIONAL NURSES' COMPETENCIES IN HEALTH CENTERS UNDER THE JURISDICTION OF MINISTRY OF PUBLIC HEALTH)
อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พวงทิพย์ ชัยพิบาลสุภคดี, 240 หน้า.
ISBN 974-632-565-5

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นของพยาบาลวิชาชีพในการปฏิบัติงานที่สถานอนามัย โดยมีการดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอน คือ 1) สัมภาษณ์ผู้ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับสถานอนามัย ในระดับนโยบาย ผู้นิเทศงานและพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในสถานอนามัย รวม 9 คน 2) นำสาระจากการสัมภาษณ์มากำหนดเป็นเค้าโครงเบื้องต้น และประเด็นในการสร้าง แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการพยาบาลและ/หรือการสาธารณสุข จำนวน 27 คนโดยใช้เทคนิคเดลฟาย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และใช้ สอบถามจำนวน 3 รอบ รอบที่ 1 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด รอบที่ 2 และรอบที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยคำนวณหาค่ามัธยฐานฐานนิยมและพิสัยระหว่างควอไทล์ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

สมรรถนะที่จำเป็นของพยาบาลวิชาชีพในการปฏิบัติงานที่สถานอนามัย มี 7 ด้าน ดังต่อไปนี้ 1) ด้านปฏิบัติการพยาบาล 2) ด้านการบริหาร 3) ด้านการเป็นผู้นำ 4) ด้านการทำงาน ร่วมกันในชุมชน 5) ด้านการนำหลักการสาธารณสุขมูลฐานมาใช้ 6) ด้านการสอนและฝึกอบรมและ 7) ด้านการวิจัยและพัฒนา ประกอบด้วยสมรรถนะ 96 รายการ ซึ่งเป็นสมรรถนะที่มีความจำเป็นในระดับมากที่สุด 13 รายการ และสมรรถนะที่มีความจำเป็นในระดับมาก 83 รายการ สมรรถนะที่พบว่ามีค่าจำเป็นในระดับมากที่สุด 13 รายการ เรียงลำดับดังนี้

1. มีความเต็มใจที่จะปฏิบัติงานในชุมชน
2. ปฏิบัติการพยาบาลที่มุ่งช่วยเหลือประชาชนโดยไม่แอบแฝงการหาผลประโยชน์
3. มีความรับผิดชอบสูง
4. ให้การรักษาเบื้องต้นตามขีดความสามารถของพยาบาลวิชาชีพ
5. เข้าใจและใช้หลักการสาธารณสุขมูลฐานเป็นตัวกำหนดบริการที่สมบูรณ์แบบและสัมพันธ์กับกระบวนการปฏิบัติการพยาบาล
6. นำนโยบายสู่การปฏิบัติในรูปของแผนงานที่สอดคล้องกับสภาพของชุมชน
7. เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในเรื่องส่วนตัว และการปฏิบัติงานในหน้าที่
8. วิเคราะห์ และกำหนดแนวทางช่วยเหลือผู้เจ็บป่วยร่วมกับบุคคล ครอบครัวหรือชุมชน ให้ได้รับการดูแลรักษาที่ถูกต้อง
9. ใช้จ่ายได้ถูกต้อง
10. ให้บริการพยาบาลโดยเน้นการส่งเสริมสุขภาพ และการป้องกันโรค
11. ปรับตัวให้เข้ากับบุคคลได้ทุกระดับ
12. ช่วยเหลือ และเป็นທີ່ปรึกษาที่ดีแก่ผู้ร่วมงานและประชาชน
13. สนับสนุนให้ประชาชนมีพฤติกรรมอนามัยที่ดีอย่างต่อเนื่องภายใต้การดำเนินงานของประชาชนเอง

ภาควิชา คณะพยาบาลศาสตร์
สาขาวิชา การบริหารการพยาบาล
ปีการศึกษา 2538

ลายมือชื่อนิสิต จันทร์ สังข์สุวรรณ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

C686348 : MAJOR NURSING ADMINISTRATION

KEY WORD: COMPETENCY / PROFESSIONAL NURSE / HEALTH CENTER

JUNTORN SUNGSUWAN : A STUDY OF PROFESSIONAL NURSES' COMPETENCIES IN HEALTH CENTERS UNDER THE JURISDICTION OF MINISTRY OF PUBLIC HEALTH. THESIS ADVISOR : ASST. PROF. PUANGTIP CHAIPHIBALSARIDI, Ph.D. 240 PP. ISBN 974-632-565-5

The objective of this research was to study essential competencies of professional nurses who work in the large size of health centers. The research had two main processes. 1) Interview 9 health related personnel, consisting of health policy makers, supervisors, and professional nurses who work in the health centers. 2) Extract the content from the interviews to construct the questionnaire. There were three steps for constructing the questionnaire in order to find out opinion of 27 experts in nursing and / or public health by using delphi technique. The first steps of questionnaire was an open-ended form and the other steps were of rating scale type. The data analysis were performed by using median, mode, and interquartile range.

The followings were major results obtained from the study:

Essential competencies of professional nurses in the health centers were 96 items, covering 7 competencies: 1) nursing practice, 2) administration, 3) leadership, 4) taking the concept of primary health care, 5) cooperative working in community, 6) teaching and training, and 7) research and development. Within these 96 items, 13 items have been found at the highest level and 83 items are at the high level of essential competencies. Thirteen items of the highest level of essential competencies are as follows.

1. Willing to work in the community.
2. Willing to provide nursing care to the people without self benefit.
3. Having responsibility.
4. Giving a primary nursing care according their potentials.
5. Understanding and applying the concept of primary health care.
6. Conveying the policy into community practice.
7. Being a good model in personal and professional conducts.
8. Analysing and having appropriate means to assist the patient, the family or the community.
9. Using drug in the right method.
10. Providing nursing care emphasis on health promotion and health prevention.
11. Getting along with other people.
12. Assisting as good counselling to the colleague and the people.
13. Encouraging the people to conduct good health behavior on their own performance.

ภาควิชา..... คณะพยาบาลศาสตร์.....

สาขาวิชา..... การบริหารการพยาบาล.....

ปีการศึกษา..... 2538.....

ลายมือชื่อนิติ..... ศาสตราจารย์ ดร. สุวิมล วรรณ.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม..... -.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พวงทิพย์ ชัยพิบาลสฤณี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. ดิเรก ศรีสุโข อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัยทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ และคณาจารย์ในคณะพยาบาลศาสตร์ทุกท่าน ที่ได้ให้ข้อคิดเห็นและคำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อีกทั้งความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้ซึ่งให้ความรู้ และคำแนะนำอันทรงคุณค่าในแง่มุมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพในสถานีนามัย รวมทั้งให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นอย่างดียิ่ง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ เป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

โอกาสนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ นายแพทย์พิทยา และคุณมนัสศรี ไพบูลย์ศิริ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในด้านจัดการจัดหา เครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับจัดพิมพ์ในการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณคุณงลักษณ์ อนันตवार คุณสัตยลักษณ์ แยมวิบูล คุณครุณี ลาภขจรสงวน คุณปรานอม นิมนินทร์ คุณกนกพร กุลสิงห์ พต.หญิง อังคณา สุเมธสิทธิกุล คุณสอาด วงศ์อนันต์นนท์ และคุณนพพรพงศ์ ว่องวิทย์การ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลตลอดระยะเวลาของการทำวิจัย รวมทั้งเพื่อนร่วมชั้นเรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิตทุกท่านที่ได้เอนามไว้ในที่นี้ ที่เป็นผู้ให้กำลังใจตลอดมาซึ่งผู้วิจัยจะระลึกไว้อยู่เสมอ และเนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ทุนการวิจัยส่วนหนึ่งได้รับเงินอุดหนุนจาก บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ผู้วิจัยขอมอบความมีคุณค่าของงานวิจัยนี้ ให้แก่อาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ในการศึกษา และผู้ให้ความร่วมมือวิจัยทุกท่านด้วยความขอบพระคุณอย่างสูง และความดีทั้งมวลขอมอบแด่บุพการี และบุคคลในครอบครัวสังข์สุวรรณทุกท่าน ที่เป็นกำลังใจ และให้การช่วยเหลือเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งที่มีค่ามากเกินกว่าจะกล่าวขอบคุณได้

จันทร์ สังข์สุวรรณ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	7
ขอบเขตของการวิจัย	8
ข้อตกลงเบื้องต้น	8
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	10
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
แนวคิดเกี่ยวกับสรรถนะและแนวทางการศึกษาสมรรถนะ	12
สถานื่อนามัย	16
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในสถานื่อนามัย	29
บทบาทหน้าที่ของพยาบาลวิชาชีพ	54
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะและสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพ	56
วิธีการวิจัยแบบ เทคนิค เดลฟาย	65
กรอบแนวคิดในการวิจัย	79

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3	80
วิธีดำเนินการวิจัย.....	80
ประชากรและตัวอย่างประชากร.....	85
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	88
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	90
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	91
4	97
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	97
5	114
สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	114
สรุปผลการวิจัย.....	114
การอภิปรายผล.....	121
ข้อเสนอแนะ.....	138
รายการอ้างอิง	140
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก. รายนามผู้เชี่ยวชาญที่ตอบแบบสอบถาม.....	156
ภาคผนวก ข. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	171
ภาคผนวก ค. ความถี่ของอันดับคะแนนในการตอบแบบสอบถามรอบที่ 2 และรอบที่ 3.....	211
ภาคผนวก ง. ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามรอบที่ 2 และรอบที่ 3.....	216
ภาคผนวก จ. เหตุผลของการแสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ.....	225
ประวัติผู้เขียน	240

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 จำนวนผู้เชี่ยวชาญและค่าความคลาดเคลื่อนที่ลดลงของการวิจัยโดยใช้เทคนิค เดลฟาย.....	72
2 จำนวนผู้เชี่ยวชาญแยกตามสังกัด.....	87
3 ค่ามัชฌมฐาน ผลต่างระหว่างมัชฌมฐานกับฐานนิยม และพิสัยระหว่างควอไทล์ของสมรรถนะด้านปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพในสถานื่อนามัย เรียงลำดับจากข้อความที่มีค่ามัชฌมฐานสูงสุดลงมา.....	98
4 ค่ามัชฌมฐาน ผลต่างระหว่างมัชฌมฐานกับฐานนิยม และพิสัยระหว่างควอไทล์ของสมรรถนะด้านการบริหารของพยาบาลวิชาชีพในสถานื่อนามัย เรียงลำดับจากข้อความที่มีค่ามัชฌมฐานสูงสุดลงมา.....	101
5 ค่ามัชฌมฐาน ผลต่างระหว่างมัชฌมฐานกับฐานนิยม และพิสัยระหว่างควอไทล์ของสมรรถนะด้านการ เป็นผู้นำของพยาบาลวิชาชีพในสถานื่อนามัย เรียงลำดับจากข้อความที่มีค่ามัชฌมฐานสูงสุดลงมา.....	103
6 ค่ามัชฌมฐาน ผลต่างระหว่างมัชฌมฐานกับฐานนิยม และพิสัยระหว่างควอไทล์ของสมรรถนะด้านการทำงานร่วมกันในชุมชนของพยาบาลวิชาชีพในสถานื่อนามัย เรียงลำดับจากข้อความที่มีค่ามัชฌมฐานสูงสุดลงมา.....	105
7 ค่ามัชฌมฐาน ผลต่างระหว่างมัชฌมฐานกับฐานนิยม และพิสัยระหว่างควอไทล์ของสมรรถนะด้านการนำหลักการสาธารณสุขมูลฐานมาใช้ของพยาบาลวิชาชีพในสถานื่อนามัย เรียงลำดับจากข้อความที่มีค่ามัชฌมฐานสูงสุดลงมา.....	107
8 ค่ามัชฌมฐาน ผลต่างระหว่างมัชฌมฐานกับฐานนิยม และพิสัยระหว่างควอไทล์ของสมรรถนะด้านการสอนและฝึกอบรมของพยาบาลวิชาชีพในสถานื่อนามัย เรียงลำดับจากข้อความที่มีค่ามัชฌมฐานสูงสุดลงมา.....	110

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
9	ค่ามัชฌิมฐาน ผลต่างระหว่างมัชฌิมฐานกับฐานนิยม และพิสัยระหว่างควอไทล์ของ สมรรถนะด้านการวิจัยและพัฒนาของพยาบาลวิชาชีพในสถานื่อนามัย เรียงลำดับ จากข้อความที่มีค่ามัชฌิมฐานสูงสุดลงมา..... 111
10	ความถี่ของอันดับคะแนนในการตอบแบบสอบถามรอบที่ 2 และรอบที่ 3 เป็นรายข้อ..... 211
11	ผลการวิเคราะห์ค่าตอบในแบบสอบถามรอบที่ 2 เป็นรายข้อ..... 216
12	ผลการวิเคราะห์ค่าตอบในแบบสอบถามรอบที่ 3 เป็นรายข้อ..... 220
13	เหตุผลในการแสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพ ในสถานื่อนามัยในกรณีค่าตอบในรอบที่ 3 อยู่นอกพิสัยระหว่างควอไทล์ ทั้งเหตุผลที่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยในแต่ละข้อความ..... 225

สารบัญภาพ

แผนภูมิที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	79
2	สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	96